

Ishaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in tiskovnica: 2827 E. Lawrence Ave.
Office of Publication: 2827 South Lawrence Ave. Telephone, Rockwell 4904.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XX. Chicago, Ill., sobota, 1. oktobra (October 1), 1927. STEV.—NUMBER 231

Stavkujoči rudarji grade stanovanjske barake

Izgnani sodnijskim potom in kompanijskih hiš, si pomagajo na ta način proti podjetniškemu terorju.

Nanty Glo, Pa. — Premogovni podjetniki se poslužujejo raznih terorističnih sredstev, da užugajo rudarje v drugem distriktu rudarske organizacije in jih tako prisilijo, da se vrnejo na delo. Zdej so pričeli rudarjem odpovedovati sodnijskim potom stanovanja, ker se jim druga sredstva niso obnesla. Od tega sredstva pričakujejo, da bo učinkovito, kajti rudarji vendar ne morejo pustiti svojih družin

pod milim nebom. Ampak to še ne zadostuje bojoželjnim podjetnikom. Na vsak način bi radi preprečili bivanje rudarjev v mestu in kompanije najamejo vsako hišo, ki je prazna v mestu.

Rudarji ne drže križem svojih rok. Pri Averdri so pričeli graditi lesene barake, ki imajo po deset sob, da tako priskrbe za svoječasno stanovanja.

V tem mestu je bilo samo v enem dnevu odpovedano stanovanje dvajset rudarskim družinam. To pokazuje, česar so podjetniki zmožni, kadar se v njih razvije želja po večjem profitu.

Trmoglavna tvrdka obhva ti bojkot v Avstraliji

Lep dokaz mednarodne delavske solidarnosti. — Stavka kovinskih likarjev se nadaljuje.

Chicago, Ill. — Velik učinek na lokalno organizacijo šteje 6 kovinskih likarskih delavcev je napravila akcija, ki jo je podvzela organizacija delavcev, ki strižejo ovce v Avstraliji, da ji pripomore do zmage v Chicagu. Kovinski likarski delavci, ki so bili uslužbeni pri Chicago Flexible Shaft kompaniji so zastavkali, ker kompanija ni hotela več podpisati pogodb s njimi in je hotela znižati meso. Kompanija izdeluje škarje in česala, ki služijo za striženje volne.

Teh škarij in česal porabijo izredno veliko v divjinah Avstralije, kjer se pasajo še izredno velike črede ovc. Delavci, ki strižejo ovce, so organizirani v strokovni organizaciji, ki je zelo številna po članstvu.

Letos se je kmalu po izbruhu stavke nahajal v Chicagu tajnik te unije. V imenu svoje unije je apeliral na kompanijo, naj se pobota s svojimi delavci. Kompanija je odklonila njegov apel. Kmalu po tajnikovem povratku v Avstralijo, so prodali vedno manj škarij in česal v Avstralijo.

Zdej se je bojkot škarij in česal razširil tudi v Novi Zelandiji. Poročila, ki prihajajo iz Avstralije pripovedujejo, da je bojkot v polnem zamahu in da dela skrbi načelnikom kompanije.

Stavka se nadaljuje v Chicagu, akoravno je bila proti stavkujočim delavcem izdana sodnijska prepoved, ki prepoveduje razpostavitv pikete. Sodnijska prepoved je tako zavezala roke stavkujočim kovinskim likarskim delavcem, da je njih uspeh odvisen samo od bojkota v Avstraliji.

Ta nepričakovana pomoč je zelo iznenadila stavkujoče kovinske delavce, kajti ameriški delavci navadno malo cenijo pomoč od delavstva v tujemstvu, ker je med njimi še premalo zbirana zavest mednarodne solidarnosti in premalo razširjeno spoznanje, da morajo biti delavci organizirani mednarodno, ako hočejo zmagovati in biti kos kapitalistom, ki so tudi organizirani mednarodno.

Mačka kriva smrti cele družine. — New York, N. Y., 30. sept. — Drobna mačka je kriva, da je bila zadušena s plinom družina Johna Knighta. John Knighta, njegovo ženo in sina je našel mrtve v njihovem apartamentu stanovanjski agent George Albricht. Sosede so povedali preiskovalcem, da je imela mačka navado spati na poči. Pri premikanju je najbrž odprla plinaki kluč.

Tornado ubil 75 in ranil okrog tisoč oseb v St. Louisu

Vrtinec demoliral šest štirjakiških milj mesta in porušil 5000 hiš; škoda se ceni na 75 milijonov.

St. Louis, Mo., 30. sept. — Včeraj popoldne je tukaj divjal tornado a strašnim učinkom. Po prvem poročilu je bilo 75 oseb ubitih in okrog 1000 ranjenih. Število mrtvih pa vsekakor naraste, kajti mnogi ranjeni umirajo v bolnišnicah in vseh trupel še niso našli med razvalinami.

Grozni vihar, ki je pridrvel skozi mesto od jugozapada s hitricco 60 milj na uro, je razdejel šest štirjakiških milj ulic in porušil popolnoma ali deloma okrog 5000 hiš in drugih posolij. Škoda se ceni na prvi pogled na 75 milijonov dolarjev.

Oddelki železnega mostova so bili organizirani v zadnji noči, mobilizirana je bila milica in župan Victor Miller je objavil apel za finančno pomoč.

Del mesta, ki je prizadet, leži od Manchester in Taylor ulic severno do Prairie ave., zapadno do Kings ceste in vzhodno do Glasgow ave. V tej sekciji, ki meri približno šest kvadratnih milj, so rezidence, prodajalne in tovarne. Najhujše so razdejani deli ulic North Market, Angelica, Dayton in Deer. Mnoge hiše so se popolnoma sesule kakor škatle iz papirja, drugim je pa vihar odnesel streho ali izbil stene. Ulice so zametane s ruševinami, izruvanimi drevesi, avtomobil in truki; vse krišem leže telegrafski drogovci z žicami.

V par sekundah je bilo vse končano. Nato se je odigravala običajna drama. Matere so med obupnim krikom iskale svojih otrok in moške so grebli med razvalinami za pogrešanimi svojci. Tornado je tudi prekorščil reko Mississippi in udaril bližnja mesta v Illinoisu. Prizadeta so mesta: Venice, Madison, Granite City, Danville in Pana.

V Granite Cityju je vihar demoliral tovarno in prevrnil kotel raztopljenega železa na delavce. Trije delavci so zgoreli. Med temi je tudi hrvaški delavec Nick Radich. V Panu je ubit neki Tony Cihak.

(V St. Louisu je slovenska naselbina, je večja pa hrvaška. Vendar pa v seznamu mrtvih in ranjenih ni opaziti jugoslovanških imen. Upamo, da se je tornado ognil onih ulic, kjer bivajo naši ljudje.)

23.147 RUDARJEV JE BILO V 10 LETIH UBITH V PREMGOVNIKI.

Tako se posledice roparskega načina produkcije v premogovnikih in nezadostnih varnostnih naprav.

Chicago, Ill. — V desetletnem času, ki je končal leta 1925 je smrtno ponesrečilo v ameriških premogovnikih 23.147 rudarjev. Ti rudarji so postali žrtve na delu, da so se pomnožili profiti premogovniških podjetnikov.

Kdo naj pove, koliko žalosti, tuge in trpljenja je v teh številkah? Kdo naj pove, koliko revščine so užili nepreskrbljeni svojci — žene, otroci in osiřeli starši teh rudarjev, ki jih doletela nesreča zaradi pomanjkanja varnostnih naprav, priganjanja pri delu in roparskega načina proizvodnje?

Nihče tega povedati ne more, kajti tuga, siromaštvo in trpljenje, ki so ga užili svojci teh žrtve profitarjskega sistema, se ne da opisati. Tuga teh svojcev je bila tako velika, siromaštvo tako strašno in trpljenje tako grozno, da se ustavija pero.

Delavci, od vas je odvisno, kdaj bo ta tuga, te revščine in tega trpljenja konec, ki ima svoj izvor v kapitalističnem gospodarskem sistemu. Zavedajte se te resnice in pristopajte v delavske organizacije: strokovne, in gospodarske. V organizacijah ste močni, brez njih ste šibki.

FAŠISTOVSKI ZNAK IZ OBLJA PRIVLAČNOST

Vollino leto se bliža, s njim pa tudi splošna bitka za predsedniško kandidature v starih strankah.

Washington, D. C. — Vollino leto se bliža in političarji starih strank stikajo skupaj glave in se pogovarjajo o dogodkih in njih političnem pomenu.

Delavski tajnik Davis se še ni obrnil na kongres in vprašal, da naj člani Ameriške fašistovske lige ne doba državljanjskih papirjev, kot je poročalo dnevno časopisje, da stori. Toda med Mussolinijevimi podporniki je njegovo obnañanje izazvalo vihar, ker ni pokazal urednika njegovega departamenta, ki je vprašal 23 Italijanov, ki so vložili prošnjo za državljanke papirje, če so izvršili fašistovsko prisego.

Od Davisa, ki je bil najprvo pittsburski bankir in je šele po tem postal delavski tajnik, ni bila pričakovati, da izvrši kakšen čin proti Mussoliniju. Davis je poizkušal le poizvedeti, kako gine Mussolinijev prestiž v Washingtonu in na to je na glas proglašal "ameriške ideale".

Italijani, ki bi radi našli Italijo fašistovske more, so pa postavili v pravo luč več blaznih poizkusov Mussolinija, a katerimi je hotel presaditi svoj imperij tudi v Ameriko. Tako je v listu "New Age Magazine", glasilo framasonov škotskega obreda, čitirana brojavka, ki jo je pred dvema letoma poslala fašistovska organizacija a svoji zborovanja v Philadelphiji Mussoliniju in ki se čita: "O srednji fašistovski svet ob koncu svojega drugega letnega zborovanja izreka svojemu vojvodu svojo globoko udanost in obnovi svojo udanostno prisego, da izvrši njegova povelja."

V magazinu se čita še druga fašistovska izjava glede ameriške organizacije: "Biti državljani Rima je zdej največja čast v fašistovski Italiji. In kako naj bodemo mi tako nizki, da se odpravimo temu državljanstvu za ameriško državljanstvo?" Mussolini je pa izjavil: "Mož ukaz se glasi, da Italijani ostanete Italijani ne glede na to, v kateri deželi živite."

Mussolini grozi vsem, ki ga kritizirajo, pa naj pripadajo h katerikoli narodnosti in naj žive kjerkoli. On ni izdal le ukaza, da se pomežejo tujezemski časniki poročevalci v Italiji v ječo, ker so kritizirali njegov režim, ampak je zagrozil, da bo zaplenjeno premoženje vsakega tujezemca v Italiji, pa naj iz New-Yorka ali katerega drugega mesta kritizira njega ali njegov režim. Od te grožnje tega blaznega človeka je samo še en korak, da bodo zaprti tudi sorodniki tujezemca, ki se je držnik kritizirati Mussolinija, ako slučajno kdaj pridejo v Italijo ali če se slučajno nahajajo v Italiji.

Italijanski diktator je občutil, da njegov prestiž pada v Washingtonu in povabil je letos k sebi v palačo precej ameriških žena, ki so se nahajale v Rimu. Med temi ženami so bile pisateljice, predavateljice in tako, ki imajo vodilno besedo v višji družbi, ki ne dela umako in ročno, pa vsekakor udobno živi. Med njimi je bila tudi žena, ki predava o političnem položaju v glavnem mestu ženam kongresnikov in senatorjev, ki nimajo časa, da bi čitale tujerjane liste. Vrnile se je iz Rima navdušena — kakor newyorški župan Walker. Politični vetrovi so pa zdej hladni glede fašistovske propagande, kajti leto za predsedniško

Dve vojaški vstaji v Franciji v enem dnevu; obe hitro udušeni

Upor je izbruhnil med Maročani in komunističnimi jetniki.

Paris, 30. sept. — Dve vojaški vstaji sta izbruhnila včeraj v Franciji. Obe sta bili udušeni s orožjem. Prvi izbruh je bil v vojaških barakah v Casablanca, kjer je 50 maroških in alžirskih vojakov napadlo sargentanta a kamenjem. Straža je aretirala voditelja upornikov, toda uporni vojaki so napadli stražo in osvobodili voditelja. Nato so bili pozvani vsi vojaki in policisti v Casablanca v akcijo. Nakočili so uporniki in jih razorožili. Več mož je bilo ranjenih.

Drugi upor je bil v mornarični kaznilnici v Toulonu. Jetniki, sami komunisti, ki so v zaporu radi propagande v mornarici, so se oborožili s sekirami in napadli stražo s klicem: "Živio Marty! Dol z armado!" Marty je komunistični poslanec, ki je bil pravkar obojen na 10 let ječe, ker je odigral maršala Focha v časopisu. Jetniki so še bili sunaj ječe, ko je prišlo vojaštvo. Ko je 250 delavcev v bližnjem arzenalu videlo kaj se godi, so prikočili jetnikom na pomoč s klicem: "Živio Sacco in Vanzetti, dol z armado!" Vojaki so razpršili delavce in pognali jetnike v zapor.

To je bila še druga vstaja v kaznilnici v treh mesecih. Tretja konferenca med rudarji in magnati

V Chicagu ponovno nastopila vprašanje rudarske mese, ki je še dovolj niska.

Chicago, — V četrtek 29. septembra je bila odprta še tretja mesečna konferenca med zastopniki rudarjev in lastnikov rogov v Illinoisu. O kakem uspehu ne poročajo. V petek je bila druga seja v Auditorium hotelu.

Pogajanja v imenu rudarjev vodijo John L. Lewis, Harry Fishwick in Walter Nesbit. Rice Miller, glavni zastopnik lastnikov rogov, je dejal v četrtek zvečer, da "operatorji so še vedno odprti misli" in da se še ne morejo podati rudarjem glede sprejetja stare mesečne lestvice. Miller je rekel, da ne more plačevati \$7.50 dnevne mese in konkurirati s lastniki neunijskih rogov, ki plačujejo le \$4.40 dnevno. To staro pesem neprenehoma goodejo.

Opazovalci, ki dobro poznajo situacijo, so mnenja, da je to zadnja konferenca. Sporazum mora zdej priti.

MOŽ OBOJEN V DECEMBRU JEDE RADI PAJATA ČNEPČAL

Zgodilo se je v Michiganu. Sodnik pravi, da je "sloinec" nepobojljiv.

Lansing, Mich. — Fred M. Palm, star 29 let, je bil 29. septembra obojen v dosmrtni zapor radi tega, ker so policaji prejeli večer našli pajnt žganja v njegovem stanovanju. Sodnik L. W. Carr pravi, da je bil prisiljen izreči najhujšo obsodbo v državi na temelju nove postave, ki določa maksimalno kaznen za nepobojljive sloinec. Palm je bil še petkrat spoznan krivim — butlegarije. (Te je dobro, da nimajo v Michiganu smrtne kazni.)

NOJVEČJI IZGANJEKUHNI KOTEL ZAPLENEN

Chicago. — Suhaški agentje pravijo, da so zaplenili največji kotel v Chicagu, ko so vdrli v poslopje na 1800 N. Francisco ave. Kotel je vsak 42 čevljev in se je vspanjal s prvega nadstropja do stropa drugega nadstropja. V drugi sobi so našli dobro opremljen laboratorij. Kotel je prekuhal 1.500 galonov alkohola dnevno v zadnjih devetih dneh. V prostoru so našli 900 galonov alkohola.

Kakšna je svoboda delavcev v južnih državah

Laško puste delo in grede drugam iskat delo. — V kompanijskih vaseh je udomačen pravi paternalizem.

New York, N. Y. — "Edino svobodo, ki jo ima delavec na jugu, je ta, da si lahko poišče delo v drugi tovarni," pravi Paul Blanchard v svojem drugem članku, ki ga je priobčil o razmerah na jugu v "New Republic" o tekatilnih delavcih. Paul Blanchard je tajnik Lige za Industrijsko demokracijo in je predvčerajšnji mesec na jugu in preiskoval industrijske razmere. Južni tekatilni delavec nima pravice protestirati, on nima aradstva, da bi izrazil kaj hoče. Kar on lahko stori, je to, da odpove delo in odputuje do bližnje tovarne in vpraša sanj. In res tekatilni delavec se poslužuje te pravice v nadi, da dobi boljše delo. Ali povsod naleti na iste razmere, povsod na enako izkoriščanje. Malo pohištva, ki se najde v delavčevem domu, je najboljša priča, da hodi od tovarne do tovarne in išče boljše delavni razmer.

Paternalizem v kompanijskih vaseh je tako strogo uveden, da so v teh delavcih samrli vsi občutki za občinsko delovanje. Lastnik tovarne lastuje tudi vas. On plačuje davke in sveda kontrolira tudi lokalno politiko, ako jo je kaj, občinske posle in vse drugo, kar je s njimi v zvezi, tako da ni v občini civilne inicijative. O tovarniških delavcih govore na jugu kot "siromašnih plevah," da pravno so ti siromašni belopoltni delavci izredno pomeni, da so belopoltni ki. V tem ponosu jih tovarnarji še ščuvajo in podširajo.

Tovarnarji so nalašč in vedoma storili vse, kar jim je služilo, da so preprečili združenje in zbliževanje delavcev. Soldni jug, pravijo južni mogotci v svojem letu "Manufacturers Report", pomeni varnost za podjetnike pred anarhističnimi delavskimi voditelji, pred katerim se tresejo tovarnarji.

Take so razmere na jugu in organizirani delavci v severnih državah bodo morali podvzeti korake za organiziranje teh tovarniških delavcev, ker med njimi ni inicijative.

Blanchard priporoča, da se priredi velika podučna kampaña na jugu in tem delavcem razloži, kako škodljiv so delavci je 10- ali 11-urni delavnik.

Kitajska civilna vojska

Kantonci bombardirajo Svato v Angliji in izkreali četa.

Banga, 30. sept. — Topničarica v posesti smeriš kantonških čet je včeraj našla streljati na Svato, vaju pristaniščno mesto na obali južne Kitajske, ki je bilo pred nekaj dnevi okupirano pa komunistični kmetaki armadi. Bombardiranje mesta je povzročilo, da so se izkreali na suho britake čete pod prevzeto, da čuvajo neko misijonsko postajo.

Bojevanje v provinci Junan se nadaljuje. Glavno mesto Junanfu je še vedno v rokah komintangovcev. Val inozemci, razen peščice Francozov, so pobegnili iz mesta.

V severnem Kitaju se je razvila ljuta bitka med četami in province Šansi in onimi diktatorji Čangtsolina. Podrobnosti niso znane vled ostre censure v Pekingu.

Konferenca delavske stranke v Angliji

Na programu je konflikcija privatne zemlje in industriji brez odškodnine.

London, 30. sept. — Redna letna konferenca delavske stranke v Angliji se odprvi v ponedeljek 3. oktobra v Blackpoolu. Na dnevnem redu so med drugim tudi sledeče točke, o katerih bodo raspravljali delegatje in voditelji stranke:

Da se odpravi praznik premirja, ki samo spominja na brutalnost vojne in gnoji tla militarizma.

Da se zaplenijo vse privatna zemljišča, rudniki, premogovniki in vse industrije brez odškodnine.

Prvi čin prihodnje delavske vlade mora biti, da ustanovi minimalno tedensko meso \$20 za vse polnoletne delavce.

Priljubljena je tudi resolucija glede položaja rudarjev, katerim so lastniki rogov s pomočjo Baldwinove vlade usilili doigrati ure dela in znižano meso.

Resolucija glede konflikcije zemljišč se deloma glasi: "Privatno lastništvo zemlje je temeljna krivica v koreninah sedanjega socialnega sistema in iz teh korenin raste brezposelnost, nizka meza, slaba stanovanja in notranji ter mednarodni konflikt."

Angliška komunistična stranka bo tudi imela svojo konferenco ta mesec. Kakor je razvidno iz poročila tajništva, je stranka v minulem letu izgubila tretjino članov. Pred enim letom je imela 10.800 članov, letos pa šteje 7377. Poročilo se dalje glasi, da najboljši komunistični agitatorji so v zaporu.

Restavracije vzrok raspek

Buffalo, N. Y., 29. sept. — Ameriške restavracije so glavni vzrok velikega števila raspek po izjavi mrs. Christine Frederiek, katero je podala na konvenciji National Restaurant Association, ki zboruje tukaj. "Ako se strinjate s pregovorom, da je pot do moškega srca skozi želodec, tedaj sledi, da benska, ki zna ustrezati apetitu moškega, bo obdržala njegovo ljubezen." je rekla mrs. Frederiek. "Današnje ameriške šenske niso kuharice; one so le odprane ženske."

